

Selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista - alustavia esityksiä

Kuuleminen 26.10.2020

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Tilaisuuden ohjelma

- **12.00-13.30 TEM ja OKM esittelevät selonteon taustat, alustavat sisällöt ja esitykset**
  - Kysymykset ja huomiot selonteon yleisistä lähtökohdista
  - Chat-kentän kautta tai ”vilkuttamalla”
- **13.30-13.45 Tauko ja siirtyminen ryhmiin**
  - Ryhmä 1: Koulutus ja työllistymispolut (sukunimet A-K) sekä työ- ja opiskeluperusteinen muutto
  - Ryhmä 2: Koulutus- ja työllistymispolut (sukunimet L->)
  - Ryhmä 3: Terveys ja hyvinvointi, perheiden kotoutuminen, osallisuus ja hyvät väestösuhteet
- **13.45-15.30 Työryhmät (tauko soveltuvassa välissä) ja tilaisuus päättyy**
  - Esitysten yksityiskohtaisempi käsittely (yleiset huomiot ja erityiset näkökulmat työryhmän teemojen näkökulmasta)

Tausta

- PMI Marinin hallituksen ohjelma: “Hallitus laatii kotouttamistoimien uudistamistarpeista kokonaisvaltaisen toimenpideohjelman eduskunnan hyväksymän tarkastusvaliokunnan mietinnön pohjalta.”
- Eduskunta on edellyttänyt (TrVM 6/2018 vp— O 10/2017 vp) muun muassa
  - kotoutumislain ja muun lainsäädännön uudistamista selonteon eduskuntakäsittelyn pohjalta.
  - kotoutumisjakson määrittelemistä pääsääntöisesti 1 vuoden pituiseksi ja tehostamista kaikissa vaiheissa
  - kotouttamispalveluiden kokonaisvastuun siirtämistä kunnille sekä sen selvittämistä, miten kotouttamispalveluita on riittävästi tarjolla muuallakin kuin kasvukeskuksissa.
  - maahanmuuttajien palvelujärjestelmien toimivuuden parantamista vastaamaan yritysten tarpeita.
  - kotoutumiskoulutuksen kieliopintojen uudelleen järjestämistä ja kielitaitoa mittaavan kokeen lisäämistä
  - koetta varmistamaan, että tp-hakijalla on yhteiskunnan toimintatapojen, sääntöjen sekä arvojen tuntemus
  - toimia maahanmuuttajataustaisten naisten työllistämisen edistämiseksi ja maahanmuuttajanaisten asettamista kotouttamispalveluiden erityiseksi kohderyhmäksi.
  - järjestöjen ja vapaan sivistystyön osuuden kasvattamista sekä toimia viranomaisten ja kolmannen sektorin välisen työnjaon määrittelemiseksi uudelleen.

Sisällöt ja aikataulu

- Alustavat sisällöt
  - Maahanmuuton, kotoutumisen, kotouttamisen ja hyvien väestösuhteiden tilannekuva
  - Nopeutetaan kotoutumisen käynnistymistä: kehitetään esikotouttava työtä vastaanottokeskuksissa ja kuntiin ohjausta
  - Uudistetaan palvelujärjestelmää: valmistellaan ja otetaan käyttöön kotouttamistyön malli ja kehitetään kotoutumisen valtavirtaistamista osana koko palvelujärjestelmää
  - Edistetään kotoutumista osana rakenteiden ja palvelujärjestelmän kehittämistä: Työllisyyspolitiikka, koulutuspolitiikka, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, perheiden kotoutuminen, osallisuus ja hyvät väestösuhteet, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikka
- Selonteon/diasetin esitysten valmistelu eri vaiheissa: osa pidemmälle valmisteltuja, osa vaatii enemmän lisäpohdintaa.
- Tavoitteena käynnistää lausuntokierros marraskuun aikana
- Selonteko annetaan eduskunnalle helmikuussa 2021

Selonteossa esitetään palvelujärjestelmän uudistamista

- Kotoutumisen edistämisen kehittämistarpeisiin ja eduskunnan edellyttämiin uudistustoimiin, ml. kotouttamisen nopeuttaminen kaikissa vaiheissa, vastataan
  1. Parantamalla ohjauksen ja neuvonnan saatavuutta kaikille maahanmuuttajille
  2. Luomalla kotoutumisohjelma, jonka tavoitteena tukea kielitaitoa, yhteiskunnan tuntemusta sekä työllistymistä tai työllistymistä edistäviä valmiuksia
  3. Vahvistamalla kotoutumisen edistämisen valtavirtaistamista, missä tavoitteena maahanmuuttajien yhdenvertainen osallisuus suomalaisessa yhteiskunnassa
- Kotoutumisohjelma parantaa maahanmuuttajien tavoittamista (erityisesti maahanmuuttajanaiset), ohjelman aikaista ohjausta, palveluiden työelämäorientaatiota ja monialaisuutta. Lisäksi ohjelman osana vahvistetaan jatko-ohjausta yleisen koulutusjärjestelmän ja työllisyyden edistämisen palveluihin.
- Kotoutumisen edistämisen valtavirtaistaminen mahdollistaa koko palvelujärjestelmän hyödyntämisen kotoutumisen tukena ja varmistaa tehokkaat siirtymät kotoutumisohjelmasta yleisen palvelujärjestelmän palveluihin.
- Samalla selkeytetään kunkin viranomaisten vastuuta kotoutumisen edistämisestä osana kotoutumisohjelmaa ja yleisen palvelujärjestelmää.

Palvelujärjestelmän kehittämisessä huomioidaan erilaiset kohderyhmät

- Kehitetään turvapaikanhakijoiden esikotouttavaa työtä vastaanottokeskuksissa
- Tieto, neuvonta ja ohjaus kaikille: Monialaisten, matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontapisteiden kehittäminen ja verkoston laajentaminen käynnissä
- Kotoutumisohjelma työmarkkinoille suuntaaville ja työvoiman ulkopuolella oleville
  - Kotoutumisohjelman sisällä maahanmuuttajien erilaisten tarpeiden huomioiminen
  - Eduskunta edellyttänyt maahanmuuttajanaisten asettamista kotouttamisen erityiseksi kohderyhmäksi → kotoutumisohjelman sisällä kohderyhmän systemaattinen tavoittaminen sekä soveltuvien ja työmarkkinaorientaation sisältävien palveluiden tarjoaminen
- Työhön ja opiskelemaan tulevien kotoutumisen edistäminen
  - Talent Boost -ohjelmaan sisältyvä kehittäminen, muut valmisteltavat kehittämissesitykset mm. kielikoulutuksen osalta

Kotoutumishjelman palvelut tukevat kotoutumisen ja työllistymisen perusvalmiuksia ja ohjausta (1/2)

- Luodaan työnhakijoille ja työvoiman ulkopuolella oleville yhteinen johdantomoduuli, jonka sisältönä muun muassa alkukartoitus, kotoutumissuunnitelma, urasuunnittelu, omakielinen yhteiskuntaorientaatio
  - osaamisen tunnistaminen, koulutus- ja työllistymispolkujen suunnittelu ja ohjaus
  - tuen tarpeiden laaja-alainen tunnistaminen (esim. SOTE, perheiden tarpeet) ja palveluihin ohjaus
  - yhteiskuntatietous monikielisesti ja järjestötoimintaan tutustuminen
  - edellyttää palvelujen kehittämistä huomioiden kohderyhmän erityistarpeet sekä palvelujen saatavuuden varmistaminen
- Kotoutumista edistävä koulutus
  - Eduskunta edellyttänyt kieliopintojen uudelleen järjestämistä → Kotoutumiskoulutuksen hankintojen kehittäminen mm. laatimalla valtakunnalliset laatukriteerit sekä kehittämällä valtakunnallisia toteutuksia (ml. ruotsinkielinen kotoutumiskoulutus) ja yhteishankintoja
  - Lukutaitokoulutus ja aikuisten perusopetus (dia 15)
  - Kotoutumiskoulutusta ja lastenhoitoa yhdistävien koulutusmallien sekä kielikoulutusta ja kuntoutusta yhdistävien mallien kehittäminen ja vakiinnuttaminen

Kotoutumishjelman palvelut tukevat kotoutumisen ja työllistymisen perusvalmiuksia ja ohjausta (2/2)

- Eduskunta edellyttänyt kielitaitoa mittaavaa koetta → Kielitaidon päättöarvioinnin kehittäminen
- Ruotsinkielisen kotoutumisen kehittämistarpeisiin vastaaminen, ml. Tiedon lisääminen kotoutumisesta ruotsiksi, kotoutumiskoulutus ruotsiksi jne.
- Pitkäjänteinen ohjaus koko ohjelman ajan, ml. asiakasprosessista vastaavan tahon määrittely, koulutuksen aikainen ohjausyhteistyö ja jatko-ohjaus
- Kotoutumishjelman aikana tarvelähtöisesti muita työllisyys- ja koulutuspalveluita ja lopuksi jatko-ohjaus muihin koulutus- tai työllisyyspalveluihin tai työhön

Kotoutumisohjelman järjestämistä vastuita tarkennettava

- Eduskunta edellyttänyt kotouttamispalveluiden kokonaisvastuun siirtämistä kunnille
- Tavoitteena vastuiden selkeyttäminen lainsäädännössä työvoiman ulkopuolella olevien osalta
- Lopulliset ratkaisut mahdollista tehdä vasta kun hallituskauden rakenteellisista uudistuksista päätetty.
- Järjestämistä vaihtoehtojen osalta yhtenä vaihtoehtona tarkasteltu
  - Työllisyyspalvelut (järjestäjätahosta riippumatta) vastaisivat työmarkkinoille suuntaavien osalta kotoutumisohjelman järjestämisestä.
  - Kunta vastaisi kotoutumisohjelman järjestämisestä työvoiman ulkopuolella olevien osalta: edellyttäisi vastaavan tahon määrittämistä kunnissa, mahdollista lisäresurssia ja tietojärjestelmien kehittämistä
  - Monialaisuus: johdantomoduulin järjestäminen eri viranomaisten yhteistyössä, tarvelähtöisesti ohjaus esimerkiksi SOTE-palveluihin
- Hallituskauden uudistusten edetessä tarkasteltava myös muita vaihtoehtoja
  - Kunnan mahdollinen laajempi rooli kotoutumisen koordinaatiossa
  - Kunnan ja maakunnan rajapinta/yhteistyö esim. pakolaisten vastaanoton osalta

Kotoutumisohjelman kesto määritellään suhteessa ohjelman tavoitteisiin ja sisältöihin

- Eduskunta on edellyttänyt kotoutumisjakson määrittelemistä pääsääntöisesti vuoden pituiseksi
  - yksi vuosi lyhyt ottaen huomioon kotoutumisohjelman sisällöt, maahanmuuttajaväestön heterogeenisuus ja jatkopalveluissa/yhteiskunnassa tarvittava osaaminen (ml. kielitaito)
- Tällä hetkellä kotoutumissuunnitelman voimassaolon enimmäiskesto 3 + 2 vuotta. TE-toimiston laatiman kotoutumissuunnitelman ja työllistymissuunnitelman pääasiallinen lainsäädännöllinen ero liittyy omaehtoisten opintojen tukemiseen työttömyysetuudella. Muilta osin kotoutumista edistäviä palveluita voidaan tarjota yhtäläisesti kotoutumissuunnitelman ja työllistymissuunnitelman puitteissa .
- Esitetään kotoutumisohjelman enimmäiskestoksi pääsääntöisesti 2 vuotta ja lisäksi tarvittavat joustot, joilla varmistetaan ettei kenenkään tilanne heikkene
  - Kotoutumista ja työllistymistä tukevia palveluita voitaisiin nykytilaa vastaten tarjota myös työllistymissuunnitelman puitteissa, mikäli henkilöllä ei enää oikeutta kotoutumissuunnitelmaan. Pohdittava kuitenkin keinoja mm. kotoutumiskoulutuksen saatavuuden parantamiseksi.
  - Edellyttäisi kuitenkin lainsäädäntömuutoksia, jotta omaehtoisia opintoja (esim. kieliopintoja) voitaisiin tukea työttömyysetuudella työnhakijan tarpeen mukaisesti ilman että tukeminen olisi sidoksissa henkilön kotoutumissuunnitelman voimassaoloon.
  - Työvoiman ulkopuolella olevien osalta mahdollisuus pidentää kestoja enintään 2 vuodella: tavoitteena parantaa työvoiman ulkopuolella olevien maahanmuuttajien siirtymiä työllisyyspalveluihin ja työmarkkinoille, kohderyhmällä ei myöskään kotoutumissuunnitelman ”korvaavaa suunnitelmaa”. Mahdollisuudet keskeytyksiin esim. äitiys- tai isyysvapaan takia.

Palveluohjauksen edellytyksenä työvoiman ulkopuolella olevien parempi tavoittaminen

- Selonteon valmistelussa selvitetty työvoiman ulkopuolisten tavoittamisen systematisointia:
  - Perustoimeentulotukea muutoin kuin tilapäisesti saavista toimitetaan tällä hetkellä tieto KELA:ta kunnan SOTE-palveluihin.
    - SOTE-maakuntien perustamisen ja kunnan kotouttamisvastuiden vahvistamisen myötä tulee selvitettäväksi lainsäädännön ja tietojärjestelmien kehittämistarpeet
  - Esitetty, että kunnalle toimitettaisiin tietoa kunnassa asuvista kotihoidontukea saavista maahanmuuttajista tarkoituksena edistää kotoutumispalveluihin ohjaamista
    - Edellyttäisi lainsäädäntömuutoksia, jotka haasteellisia mm. kotihoidontuen tarkoituksen ja yhdenvertaisuusvelvoitteen näkökulmasta.
  - Kehitetään perhekeskustoimintaa maahanmuuttajavanhempien tavoittamisessa
    - Lasten ja perheiden SOTE-palveluissa luodaan ohjaukseen käytännöt kotoutumista tukeviin palveluihin Perhevapaalta työelämään -hankkeessa ja LAPE-muutosohjelmassa.
    - Kehitetään perhekeskuksen matalan kynnyksen kohtaamispaikoissa maahanmuuttajataustaisten vanhempien kokonaisvaltaista tukemista ja levitetään hyviä käytäntöjä valtakunnallisesti osana LAPE-muutosohjelman kehittämistä.

Kotoutumisohjelman resurssit

- Valtion korvaukset kv. suojelua saavien vastaanotosta ja kotoutumisen edistämisestä kunnille ja Kelalle säilyisivät ennallaan
  - ei tälläkään hetkellä sidoksissa kotoutumisaikaan
  - huomioitava kuitenkin sote-palveluiden mahdollinen siirto maakuntien vastuulle
→ sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannusten korvaaminen maakunnille
- Kuntien vastuuta kotoutumisen edistämisestä lisätään
→ arvioitava ehdotusten taloudelliset vaikutukset, mm.
  - ohjaus
  - johdantomoduuli
  - palvelut

Vaikuttavuuden parantaminen edellyttää myös monialaisen yhteistyön tiivistämistä

- Monialaisesti ja -ammattillisesti kehitetyillä ja tuotetuilla palvelukokonaisuuksilla voidaan vastata yksilöllisiin palvelutarpeisiin usein kokonaisvaltaisemmin
- Jatkokossakin kotoutumisen edistämiseen kytkeytyy monia toimijoita; tarpeen vahvistaa monialaisuutta ja -ammattillisuutta ja verkostoja
- Kotoutumisen edistämisen monialaisuutta voidaan kehittää
  - Laajentamalla toimijaverkostoja ja kehittämällä kumppanuuksia, ml. (omakieliset) järjestöt ja yhteisöt
  - Kehittämällä palvelutarpeen arviointia ja kotoutumista edistäviä palveluita monialaisessa yhteistyössä, ml. kuntien maahanmuuttajien osaamiskeskukset
  - Vahvistamalla kuntien tietopohjaa ja maahan muuttaneiden kuntalaisten tavoittamista hyödyntäen mm. matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontapalveluita, monialaista viranomaistyötä ja monikielistä viestintää
  - Parantamalla mahdollisuuksia kotoutumista edistävien toimijoiden väliseen tietojenvaihtoon, ml. tietojärjestelmien kehittäminen → yhteisen monialaisten palveluiden lainsäädännön tarpeen arvioiminen
  - Kehittämällä monialaisissa verkostoissa työskentelevien osaamista ja monialaisen työn koordinaatiota → monialaisille palvelukonsepteille perustetaan yhteinen tukirakenne kehittämistyön tueksi

Haavoittuvassa asemassa olevat ja perheiden kotoutuminen

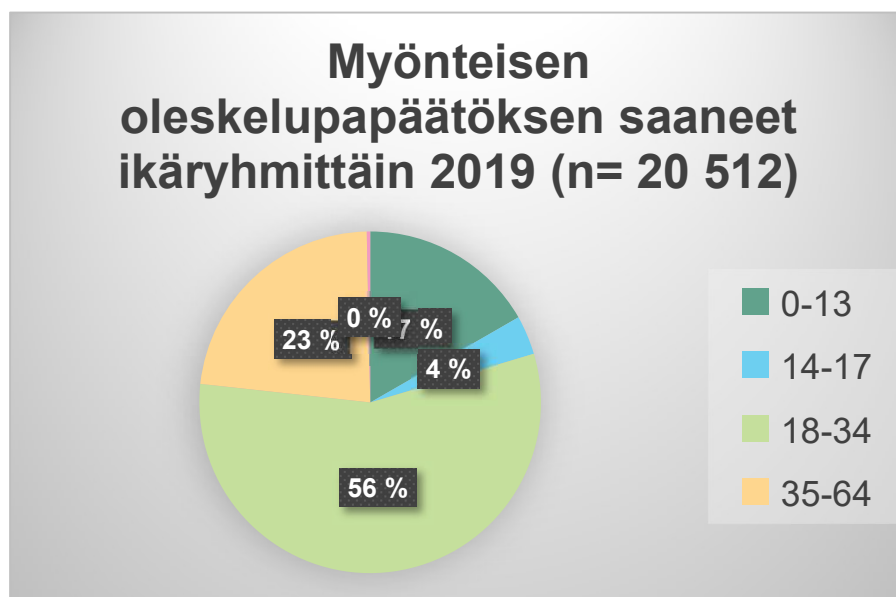
- Perheiden kotoutumista edistettäisiin parantamalla kotona lapsia hoitavien vanhempien mahdollisuuksia kotoutua ja kehittämällä lapsi- ja perhepalveluita
  - Kotivanhempien parempi tavoittaminen ja soveltuvat palvelut (ml. lastenhoito)
  - Perheiden kotoutumissuunnitelmien laajempi hyödyntäminen?
- Haavoittuvassa asemassa olevien maahanmuuttajien huomioiminen palveluiden kehittämisessä, mm. vammaiset maahanmuuttajat, ihmiskaupan uhrin
- Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleet erityisen haavoittavassa asemassa - palveluissa huomioitava sosiaalihuollon viitekehys. Sosiaalihuoltolaissa säädetään keinoista, joilla turvataan yhdenvertaisin perustein tarpeen mukaiset sosiaalipalvelut ja muut hyvinvointia edistävät toimenpiteet kaikille, joilla on niihin laillinen oikeus. Oikeus koskee myös ilman huoltajaa maassa olevia alaikäisiä, joilla oleskelulupa.
  - Asumisen järjestämisen lainsäädäntöä tulee kehittää: kotoutumislakiin ei sisälly yhtä yksityiskohtaisia säännöksiä esim. asumisen valvonnasta kuin sosiaalihuolto- ja lastensuojelulakeihin tai yksityisistä sosiaalipalveluista annettuun lakiin.
  - Miten turvataan niiden ilman huoltajaa maassa olevien alaikäisten palvelut, jotka eivät saa palveluita kotoutumislain nojalla (esim. kansalaisuuden saaneet, ne ilman huoltajaa tulleet, jotka eivät hae turvapaikkaa).
  - Edustajajärjestelmän puutteiden paikkaaminen (ml rekisteri ja valvonta)

Kielikoulutukseen pääsy hallitusohjelmassa

- Selvitetään kotoutumiskoulutuksen vahvistamista niin, että se kattaa kaikki väestöryhmät eri koulutusasteilla yhdenvertaisesti ja mahdollistaa kotoutumiskoulutuksen ja siihen sisältyvän kielikoulutuksen myös niille maahanmuuttajille, jotka ovat työmarkkinoiden ulkopuolella. (3.7)
- Myönteistä ja aktiivista kotoutumista edistetään maahanmuuttajan kielitaidon ja ammatillisten valmiuksien vahvistamisella, työllistymisen nopeuttamisella ja yhteiskunnan tuntemusta ja osallisuutta edistämällä. **Kielikoulutukseen tulee päästä kolmen kuukauden kuluessa myönteisen oleskelulupapäätöksen saamisesta.** (3.5)

Kielikoulutukseen pääsy

- Eri maahanmuuttajaryhmien mahdollisuudet ja tarve saada suomen/ruotsin kielen koulutusta vaihtelee nykytilanteessa merkittävästi.
- Keskeinen opiskelun mahdollisuuksia tuottava ja rajaava tekijä on maahanmuuttajan oleskeluluvan peruste.

Oleskelu- luvan peruste	Työ	Opiskelu	Perhe	Kv-suojelu
Lähtö- kohta ja ohjaus	Lähtökohtana, että hallitsee työkielen riittävästi	Lähtökohtana, että hallitsee opiskelukielen (en/su/ru) ja että voi opiskella suomen/ruotsin kieltä koulutuksen aikana	- Jos varhaiskasvatus- tai oppivelvollisuusikäinen -> varhaiskasvatus, perusopetus - Jos oppivelvollisuusiän ylittänyt -> aik.perusopetus, ammatillinen koulutus, lukiokoulutus, vst-opinnot, kk-opinnot, kotoutumiskoulutus	- Jos varhaiskasvatus- tai oppivelvollisuusikäinen -> varhaiskasvatus, perusopetus - Jos oppivelvollisuusiän ylittänyt -> aik. perusopetus, ammatillinen koulutus, lukiokoulutus, vst-opinnot, kk-opinnot, kotoutumiskoulutus
Kielitai- don kehittä- minen	Kielitaidon kehittäminen -> työnantajan järjestämä, vst-tarjonta (erit. kansalaisopistot), avoimet korkeakouluopinnot	Kielitaidon kehittäminen -> ao. oppilaitoksen järjestämä, vst-tarjonta (erit. kansalaisopistot), avoimet korkeakouluopinnot		
Kehittä- mistar- peet		Riittävä soveltuvien suomen/ruotsin kielen opintojen tarjonta eri koulutusasteilla	Riittävä soveltuvien suomen/ruotsin kielen opintojen tarjonta koulutusorganisaatioissa, AIPE, VST, KOTO.	Riittävä soveltuvien suomen/ruotsin kielen opintojen tarjonta koulutusorganisaatioissa, AIPE, VST, KOTO
			Tiedonkulkuun liittyvät kehittämistarpeet	Tiedonkulkuun liittyvät kehittämistarpeet
			Perhe kokonaisuutena	Perhe kokonaisuutena

Koulutusjärjestelmää kehitetään tukemaan kotoutumista ja parannetaan kielikoulutukseen pääsyä

- Maahanmuuttajille tarkoitetun lukutaitokoulutuksen ja aikuisten perusopetuksen riittävyys varmistetaan (vapaan sivistystyön koulutuksen lisääminen ja rahoituksen uudistaminen, aikuisten perusopetuksen lisääminen tarvittaessa)
- Lisätään perustaitojen vahvistamisen ja kielitaidon kehittymisen tukea ammatillisessa koulutuksessa (mm. vieraskielisyys rahoitukseen, opiskeluvaihtoehtoja tukevien opintojen käyttö)
- Korkeakoulut tarjoavat edistyneemmän tason S2-opintojen kursseja digitaalisesti ja läsnäolotekniikoin, ulottaen kielitarjonnan myös oman korkeakoulun ulkopuolisille opiskelijoille.
- Vakinaistetaan SIMHEN (Supporting Immigrants in Higher Education) osaamisen tunnistamisen ja ohjauksen palvelu osaksi korkeakoulujärjestelmää
- Vakinaistetaan korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien pätevyisyyspolut
- Kehitetään opiskelun aikaisia etuuksia siten, että niissä huomioidaan aikuisten perustaitojen ja muiden valmiuksien vahvistamisen tarve
- Parannetaan maahanmuuttajille tarkoitettua koulutustarjontaa alueellista koordinaatiota niin, että se kattaa yhdenvertaisesti kaikki väestöryhmät eri koulutusasteilla (Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus)
- Tuetaan joustavien, mm. kotona lapsia hoitaville vanhemmille soveltuvien toteutusmallien kehittämistä ja levittämistä

PÄÄMINISTERI SANNA MARININ HALLITUSOHJELMA

Lisätään osaajien työperäistä maahanmuuttoa. Työperäisen maahanmuuton painopisteeksi asetetaan työvoimapulasta kärsivät alat sekä TKI-toiminnan kärki- ja kasvualojen kannalta olennaiset erityisosaajat, opiskelijat ja tutkijat. Kootaan laaja-alainen toimenpideohjelma tavoitteen toteuttamiseksi.

TALENT BOOST – HALLITUSOHJELMA

Päämäärä:

Kansainväliset osaajat vahvistavat Suomen työllisyysastetta, korkeakoulujen laatua, monimuotoisuutta ja kansainvälisyyttä sekä yritysten ja TKI-toiminnan kasvua, kansainvälistymistä ja uudistumista sekä investointien saamista Suomeen.

Tavoitteet:

1. Suomi on kansainvälisesti houkutteleva paikka työskennellä, opiskella, tutkia ja yrittää.
2. Työnantajat osaavat ja haluavat rekrytoida kansainvälisiä osaajia.
3. Kansainvälisten osaajien asiantuntemus vahvistaa suomalaisten yritysten ja TKI-toiminnan kasvua, kansainvälistymistä ja uudistumista.

Kansainvälinen osaaja -termillä viitataan niin kansainvälisiin erityisasiantuntijoihin, työvoimaan, startup-yrittäjiin, opiskelijoihin kuin tutkijoihin.

Sipilän hallituksen puoliväliriihessä käynnistynyt Talent Boost keskittyi alkuvaiheessa erityisasiantuntijoihin ja startup-yrittäjiin. Nykyisessä hallitusohjelmassa kohderyhmä laajentui koskemaan työntekijöitä, opiskelijoita ja tutkijoita.

KEINO: työllisyys-, elinkeino-, innovaatio-, koulutus- ja maahanmuuttopolitiikan yhteensovittaminen

Toimenpidekokonaisuus 1: OSAAJIEN HOUKUTTELU

- #Finlandworks – erityisasiantuntijoiden, opiskelijoiden, tutkijoiden ja startup-yrittäjien houkuttelu
- kansainvälisen rekrytoinnin malli
- korkeakoulujen kansainvälisten opiskelijoiden ja tutkijoiden rekrytointi
- stipendi- ja harjoitteluvaihto-ohjelmat

Toimenpidekokonaisuus 2: ULKOMAALAISLAINSÄÄDÄNNÖN JA LUPAMENETTELYJEN KEHITTÄMINEN

- koulutus- ja työperusteisten oleskelulupien nopea ja sujuva käsittely (km. kuukauden käsittelyaika)
- valmistumisen jälkeisen oleskeluluvan pidentäminen kahteen vuoteen ja lyhytaikaisen työn vastaanoton mahdollistaminen
- ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön torjunta

Toimenpidekokonaisuus 3: PITOVOIMAN JA KASVUN EDELLYTYSTEN VAHVISTAMINEN

- asiakaslähtöiset asettautumispalvelut
- yritysten, TKI-toimijoiden ja kansainvälisten osaajien kohtaamista edistävät toimintamallit
- kansainvälisten osaajien integroitumista, työllistymistä ja yrittäjyyttä edistävät palvelut
- työelämän monimuotoisuutta ja osaamisen tunnistamista lisäävät toimenpiteet

ESITYS: Laaditaan koulutus- ja työperäisen maahanmuuton tiekartta vuoteen 2035

Määritellään yli hallituskauden katsovat painopisteet, puitteet ja toimenpiteet koulutus- ja työperäiselle maahanmuutolle.

Työ- ja koulutusperusteisten maahanmuuttajien kotoutumisen edistäminen

- Jatketaan käynnissä olevia Talent Boost -ohjelman toimenpiteitä pitkäjänteisesti (dia 12)
- Kehitetään Suomeen opiskelemaan ja töihin tuleville tai sitä harkitseville ennakkotietoa Suomessa elämisestä.
  - Tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta osana osajille kohdennettua Finlandworks-maakuvaviestintää.
  - Varmistetaan, että maahanmuuttajille kohdenneet tietopaketit soveltuvat myös työ- ja opiskeluperusteisille maahanmuuttajille.
- Selvitetään mahdollisuutta tarjota työ- ja koulutusperusteisille maahanmuuttajille verkkokielikoulutusta ennen ja jälkeen maahanmuuton.
- Vahvistetaan kotouttamistyötä tekevien asiantuntijoiden ja työperusteisen maahanmuuton parissa työskentelevien yhteistyötä ja vuoropuhelua.
- Huomioidaan korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien tarpeet palvelujärjestelmää (kuntakokeilut) ja palveluita kehitettäessä, kuten maahanmuuttajien osaamiskeskuksissa, kotoutumis- ja työvoimakoulutuksissa sekä korkeakouluissa (dia 18) .
- Kohdennetaan toimenpiteitä yrityksille ja muille työnantajille:
  - Lisätään suomen- tai ruotsinkielen opiskelumahdollisuuksia työpaikoilla
  - Vahvistetaan työnantajien monimuotoisuusosaamista niin rekrytoinnin, osaamisen kehittämisen kuin työyhteisön johtamisen näkökulmista
- Vahvistetaan kansallisia käytäntöjä muualla hankitun osaamisen tunnistamista ja tunnustamista mahdollisimman nopeasti.

Työ- ja elinkeinopalveluita kehitetään vastaamaan myös maahanmuuttajien tarpeisiin

- Eduskunta edellyttänyt palvelujärjestelmän kehittämistä vastaamaan paremmin työllistävien yritysten tarpeita.
- Maahanmuuttajien työllisyyden kehittämisen osalta työllisyyden kuntakokeilut keskeisessä asemassa. Keskeisiä myös esim. pohjoismainen työnhaun malli, osatyökykyisten työllisyyden edistämisen malli, palkkatuen uudistaminen, ohjaamoiden kehittäminen. Lisäksi valmisteltu työelämän monimuotoisuus-ohjelma.
- Maahanmuuttajien työllisyyden edistämiseksi myös kehittämistarpeita
  - Lisätään työelämää lähellä olevien palveluiden (esim. palkkatuettu työ) käyttöä maahanmuuttajien työllisyyden edistämiseksi
  - Luodaan maahanmuuttajajaisille kokonaisvaltaisia palvelukokonaisuuksia työllisyyden tukemiseksi
  - Luodaan toimialakohtaisia työllistymispaketteja Ruotsin snabspår-mallia hyödyntäen
  - Jatketaan nopean työllistymisen SIB-kokeilua
  - Työpaikka suomi/ruotsi-palvelu tehokkaampi hyödyntäminen

Vahvistetaan kotouttamis- ja muiden politiikkojen yhteensovittamista ja järjestöjen roolia

- Monimuotoistuvan ja kasvavan maahanmuuttajataustaisen väestön huomioiminen osana keskeisiä politiikka-aloja ja palveluiden suunnittelua ja kehittämistä kaikilla tasoilla
  - kotouttamispolitiikan yhteensovittamisen vahvistaminen työllisyys-, koulutus- ja SOTE-politiikan lisäksi myös mm. kaupunki-, alue-, elinkeino- ja innovaatiopolitiikan kanssa
  - huomioitava myös vapaa-aika: kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalvelut sekä asuminen
- Eduskunta edellyttänyt järjestöjen roolin kasvattamista ja määrittelyä
→ Selonteossa järjestöjen roolin vahvistaminen poikkileikkaavasti osana kehittämistoimia (esim. ohjaus- ja neuvontapisteet, omakielinen yhteiskuntaorientaatio), kehittämällä kotoutumisen kumppanuusohjelmaa ja edistämällä ohjausta järjestöjen toimintaan (kotoutumisentukena.fi-palvelu). Kehittämisen edellytyksenä myös toiminnan resursoinnin riittävyys.

Kumppanuusohjelma

- Tavoitteena on luoda uudenlainen, yhdenvertainen ja inklusiivinen kotoutumista tukevan työn toimintakulttuuri sekä lisätä yhteiskunnan vastaanottavuutta.
- Kumppanuusohjelman työ perustuu avoimeen viestintään, osallistavaan toimintaa, tietopohjan vahvistamiseen sekä vaikuttavaan kehittämistyöhön

Painopisteet vuosille 2021-2022

- Edistetään eri toimijoiden yhteistyö- ja osallistumismahdollisuuksia kehittämistyöhön mm. luomalla yhteistyörakenteita ja –foorumeita sekä edistämällä eri toimijoiden välistä vuorovaikutusta. Erityistä huomiota kiinnitetään pieniin ruohonjuuritason toimijoihin sekä maahan muuttaneiden osallisuuteen.
- Kehitetään erityisesti kansalaisyhteiskunnan toimijoiden resursointia lisäämällä dialogia toimijoiden ja rahoittajien välillä julkisen rahoituksen tehokkaammaksi kohdentamiseksi.
- Tunnistetaan ja kehitetään monialaiseen yhteistyöhön ja yhteiskunnan vastaanottavuuteen eri tasoilla tarvittavia välineitä, menetelmiä ja foorumeja.
  - kumppanuusbaro, kumppanuusfoorumi, kumppanuustyön periaatteet, kumppanuuksien työkalupakki
- Valtakunnallisten ja alueellisten verkostojen tukeminen sekä kumppanuustyön periaatteiden juurruttaminen niiden toimintaan.

Kotouttamisen tietopohjan ja seurannan vahvistaminen

- TEM:n kotouttamisen osaamiskeskus ylläpitää kotoutumisen seurantajärjestelmää, jonka indikaattoritiedot perustuvat rekisteri- ja kyselytietoihin. Rekisteripohjaiset tiedot päivitetään vuosittain ja kyselypohjaiset tiedot neljän vuoden välein.
- Seurantajärjestelmä kuvaa EU:n ja OECD:n käyttämien viitekehysten mukaisesti maahanmuuttajataustaisen väestön työmarkkina-asemaa, koulutusta ja osaamista, terveyttä ja hyvinvointia, osallistumista ja yhteiskunnan vastaanottavuutta.
- Seurantajärjestelmän pohjalta julkaistaan kotoutumisen kokonaiskatsaus hallituskausittain, viimeisin kokonaiskatsaus julkaistiin tammikuussa 2020.
- Seurantajärjestelmän lisäksi kotouttamisen osaamiskeskus ylläpitää tilastotietokantaa, joka koostaa tilastotietoa maahanmuuttajataustaisen väestön rakenteesta, työssäkäynnistä, perheistä, asumisesta ja muuttoliikkeestä. Tilastotietokannan tiedot perustuvat hallinnollisiin rekistereihin, ja ne päivitetään vuosittain.
- Kotouttamisen osaamiskeskus tuottaa myös säännöllisesti tilastotietoa ulkomaalaisten työttömyydestä ja työvoimapoliittisiin toimenpiteisiin osallistumisesta.
- Indikaattori- ja tilastotietojen tuottaminen TEM:n toimesta esimerkiksi kuntasektorin kotoutumispalveluista ja -poluista ei ainakaan tällä hetkellä ole mahdollista, sillä kuntien tietojärjestelmillä ei ole tietojen yhdistämiseen tarvittavia rajapintoja keskenään eikä valtiollisten viranomaisten kanssa.
- Myös muiden valtiollisten viranomaisten, kuten Maahanmuuttoviraston, ylläpitämien tietojärjestelmien tietojen yhdistäminen TEM:n asiakastietojärjestelmiin on lainsäädännöllisten ja teknisten rajoitusten vuoksi mahdollista vain tapauskohtaisesti ja lähinnä erillistoimeksiantoina.

Osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja hyvien väestösuhteiden edistäminen

- Systemaattista syrjinnän seuranta kehitetään eri tahojen yhteistyönä OM:n johdolla.
- Kuntien kotouttamisohjelmiin lisättävä vastaanottavuutta edistäviä toimenpiteitä
- Yhdenvertaisuussuunnittelu tarjoaa mahdollisuuden arvioida yhdenvertaisuuden toteutumista paikallisella tasolla ja suunnata toimenpiteitä erojen vähentämiseksi → tarvetta konkreettisille malleille ja tuelle
- Hyvien väestösuhteiden politiikka osana kotoutumisen edistämistä: kuntien ja järjestöjen paikallistason työ. Kotouttamisen kumppanuusohjelma osana mallin jalkauttamista.
- Kulttuurisen moninaisuuden edistäminen; taiteen ja kulttuurin sekä liikunnan ja nuorisotyön potentiaalin hyödyntäminen
- Konfliktien ennaltaehkäisyn ja sovitteluun liittyvään osaamisen lisääminen
- Antirasistinen työ pitkäjänteisesti yksittäisten hankkeiden sijaan: syrjintää kokeneiden ihmisten oikeustietoisuuden lisääminen, viranomaisten ymmärryksen kasvattaminen rasismiin ja syrjinnän eri muodoista (erityisesti rakenteellinen rasismi), työelämän moninaisuuden ja inklusiivisuuden lisääminen. OM valmistelelee rasismiin vastaista ja hyvien väestösuhteiden toimenpideohjelmaa.
- Kotoutumista koskevan kielen ja terminologian kriittinen tarkastelu

Esikotouttava työ ja kuntiinothjaaminen

- Kotoutumisen nopeutuminen heti maahantulon alkuvaiheesta
  - Kehitetään vastaanottokeskusten opinto- ja työtoimintaa sekä vahvistetaan vastaanottokeskusten ohjausta ja neuvontaa, joka tukee kuntaan ohjaamista ja kotoutumisen nopeaa käynnistymistä.
  - Vahvistetaan vastaanottokeskusten, ELY-keskusten ja kuntien sekä TE-toimistojen poikkihallinnollista yhteistyötä, jolla varmistetaan luvansaaneiden turvapaikanhakijoiden pääsy kunnan ja TE-toimiston kotoutumis- ja työllisyyspalvelujen piiriin nopeasti luvansaamisen jälkeen.
  - Selkeytetään kuntaanohjaamisprosessia ja viranomaisvastuita sekä kuntaanohjaamisen kohderyhmä.
  - Kehitetään alueellista ja paikallista strategista suunnittelua, tietopohjaa ja seurantaa sekä tiedonvaihtoa kuntien ja alueiden tukemiseksi kansainvälistä suojelua saavien vastaanottoon varautumisessa ja sitoutumisessa.

Kiitos!